

Die Haghe

Mei 2014
124e jaargang nr. 3
verschijnt 6 x per jaar

Beschermvrouwe H.K.H. Prinses Beatrix

LEDENBERICHT

Activiteiten voor de leden

Bezoek aan het Tweede Kamer-complex

Op vrijdag 16 mei bezoeken wij enkele bekende en minder bekende ruimtes in het Tweede Kamer-complex. Adj. griffier en historicus drs. R van der Heide zal een toelichting geven op de beeldengalerij in de Statenpassage. In deze door Pi de Bruijn ontworpen ruimte staan 18 marmeren bustes van vooraanstaande Nederlandse schrijvers, dichters, staatslieden, wetenschappers en industriëlen.

Naast de beeldengalerij bezoeken wij het voormalige ministerie van Justitie, dat tussen 1876 en 1883 werd gebouwd naar een neorenaissance ontwerp van C.H. Peters, een leerling van Pierre Cuypers. Daar bekijken we onder andere de fraaie, voormalige bibliotheek van het ministerie, tegenwoordig om voor de hand liggende redenen 'Handelingskamer' geheten. Daarnaast brengen we een bezoek aan wat nu de 'Oude Zaal' heet, de in 1777 door stadhouder Willem V gebouwde balzaal, die van 1815 tot 1992 dienst heeft gedaan als plenaire zaal van de Tweede Kamer. Tot slot nemen wij een kijkje in de zogeheten Koningsgalerij, het trappenhuis achter de Oude Zaal met een reeks portretten van Oranjekoningen en -koninginnen.

Datum: vrijdag 16 mei
Aanvang: 13:00 uur
Startpunt: Plein 2 (ingang nieuwbouw Tweede Kamer)
Kosten: 3 euro

Maximaal 60 personen

Aanmelden: vanaf dinsdag 6 t/m dinsdag 13 mei via aanmeldendiehaghe@hotmail.com of 06-22123039

Let op: Deelnemers dienen zich ten laatste om 12.45 uur aan de ingang op het Plein te melden, voorzien van een geldig identificatiebewijs, opdat de groep als geheel toegang kan krijgen.

Rondleiding Joodse begraafplaats

De Joodse begraafplaats aan de Scheveningseweg is het oudste erfgoed van de eens bloeiende Joodse gemeente in Den Haag. Het meest bijzondere er aan is dat hier voor de overledenen van zowel de Portugees (Sefardische) Joodse gemeente als de Hoogduitse (Ashkenazische) volgens Sefardische gewoonte uitsluitend liggende grafstenen zijn gebruikt. De stichter Ziskind Pos, genaamd Polak, kocht in 1694 van de vroedschap een stukje grond in 'de Wildernisse'. Hij was lid van de -

AGENDA

16 mei

Bezoek aan het Tweede Kamer-complex onder leiding van adj. griffier drs. R. van der Heide.

4 juni

Rondleiding over de Joodse begraafplaats aan de Scheveningseweg door onze voorzitter, drs. Florus Wijsenbeek.

26 juni

Lezing over 'Het mysterie van Hofwijck' door ons bestuurslid drs. Ineke Goudswaard.

23 augustus

Zomerexcursie naar Haarlem.

PostNL
Port Betaald

Grafmonument van Salomon Vermeer, ca. 1890

doorgaans armlastige - Hoogduitse gemeenschap in de Joodse buurt achter de Nieuwe Kerk aan het Spui. Daar was het niet toegestaan te begraven - er was ook geen plaats voor. Het eerste graf (van 1687) was overigens van de rabbijn van de rijke Portugese kille, gevestigd rond de Prinsessegracht. Sindsdien zijn er zo'n 10.000 mensen begraven en zijn er 2800 zerken bewaard. Onder de zerken liggen enkele prominente leden van de Haags Joodse gemeenschap: o.a. wonderrabbijn Levi Saul Haager, de eerste Joodse minister Godefroi (van Justitie 1860-1862), de schilders Jozef Israëls en Salomon Vermeer, en vele leden van de families Asser en Enthoven. In 1906 was de begraafplaats vol. Joodse graven mogen niet worden geruimd, dus werd er een nieuwe begraafplaats in Wassenaar gesticht. De weinige Joden die er na de oorlog nog over waren in Den Haag, konden de oude begraafplaats niet meer onderhouden. Daarom werd in 1986 de 'Stichting tot instandhouding van de Joodse Begraafplaats te 's-Gravenhage' opgericht, die met hulp van de overheid en met private steun omvangrijke restauratiewerkzaamheden heeft laten uitvoeren en die ook voor het dagelijks onderhoud zorgt.

Onze voorzitter drs. Florus Wijsenbeek, tevens voorzitter van genoemde Stichting, zal ons rondleiden op deze bijzondere plek.

Datum: woensdag 4 juni
 Aanvang: 16.30 uur (bij grote belangstelling zal om 17.30 uur een tweede rondleiding worden gegeven)
 Startpunt: ingang Joodse begraafplaats, op de hoek van de Scheveningseweg en de Burgemeester Patijnlaan
 Kosten: 5 euro
 Maximaal 20 personen
 Aanmelden: vanaf dinsdag 6 mei via aanmeldendiechaghe@hotmail.com of 06-22123039

Let op: Deelnemers dienen, omdat er geen paden zijn, stevig schoeisel te dragen. Mannelijke bezoekers dienen een hoofddekseel op te hebben.

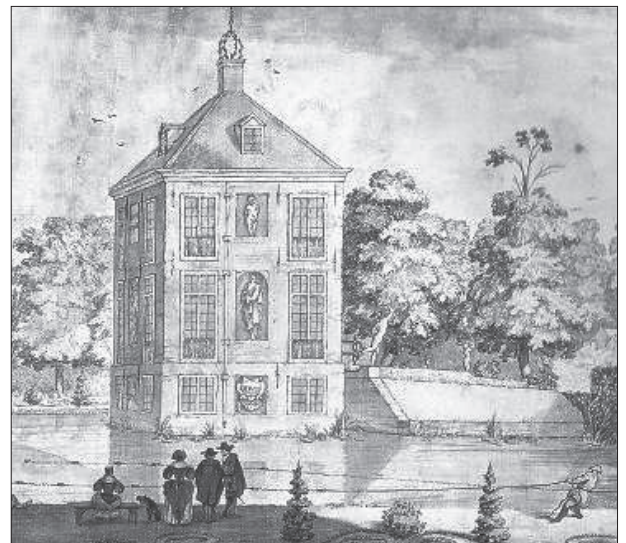
Lezing over 'Het mysterie van Hofwijck'

Onlangs is Constantijn Huygens' buitenhuis Hofwijck in Voorburg grondig gerestaureerd. Ook de gehavende grisailles op de buitenwanden zijn weer hersteld, echter niet in hun oude luister, want hoewel er meerdere afbeeldingen bewaard zijn gebleven uit de eerste jaren van het buiten, is daarop niet te zien wat de grisailles voorstelden. Ondanks diverse onderzoeken is het een mysterie gebleven waarom Huygens, die zoveel brieven en geschriften heeft nagelaten, vooral over zijn grote interesse de architectuur, nooit heeft onthuld waarom hij zijn huis heeft laten opsieren met grisailles, een zeer gebruikelijke decoratieve vorm in ons land.

Tijdens de lezing van Ineke Goudswaard zal dit geheim niet worden onthuld. Wel proberen we zo dicht mogelijk bij de beweegredenen en inspiratiebronnen van Huygens te komen, volgen we hem op zijn reizen naar Engeland, Vlaanderen en Italië waar hij in aanraking komt met het classicisme, leren we hoe hij de traktaten van belangrijke architectuurtheoretici als Vitruvius en Scamozzi bestudeert en zien we hoe hij samen met geestverwant Jacob van Campen het classicisme in de Republiek introduceert, vooral in Den Haag. Zo komt er een einde aan de drukke middeleeuwse bouwstijlen en ontstaat er een stad van allure, omdat de rijke adel en elite in de hofstad de nieuwe moderne architectuur gretig omarmt voor de bouw van hun luxe stadspaleizen. Een boeiende periode waarin Huygens met zijn huis aan het Plein en zijn buiten Hofwijck aan de Vliet een belangrijke rol heeft gespeeld.

Ineke Goudswaard is kunstenares en kunsthistorica. Zij is sinds 2013 bestuurslid van Die Haghe.

Datum: donderdag 26 juni
 Aanvang: 14.00 uur
 Locatie: Haags Historisch Museum, Korte Vijverberg 7
 Kosten: 3 euro
 Maximaal 40 personen
 Aanmelden: vanaf dinsdag 6 mei via aanmeldendiechaghe@hotmail.com of 06-22123039

Hofwijck in de zeventiende eeuw

Vooraankondiging Zomerexcursie

Het jaarlijkse zomeruitje is gepland op zaterdag 23 augustus en de keuze is gevallen op de stad van Kenau Simonsdochter Hasselaer: Haarlem. Het plan is dat we gezamenlijk met de trein naar Haarlem reizen, waarna we een korte wandeling door de binnenstad maken naar het Teylersmuseum dat we als eerste gaan bezoeken. Vervolgens zullen we per boot - onder het genot van een lunch aan boord - naar de tweede bestemming gebracht worden: het Dolhuys. In beide musea worden we door ervaren gidsen rondgeleid. De details moeten nog worden uitgewerkt en zullen in het volgende Ledenbericht worden gepubliceerd, maar als het u wat lijkt, noteert u vast de datum in uw agenda!

Nieuwe boeken

De Schilderswijk, de wording van een 'stadseiland'

De Schilderswijk heeft de dubieuze eer al decennia lang tot de meest beruchte volkswijken van Nederland te behoren. In de media is er veel (negatieve) aandacht voor, de wetenschappelijke belangstelling is echter gering. Gelukkig is er nu het proefschrift 'Samen voor ons eigen' van de Leidse promovendus Diederik Klein Kranenburg. Centraal daarin staat de ontwikkeling en de interne dynamiek van de Schilderswijk vanaf de jaren '20 tot het midden van de jaren '80, toen als gevolg van de komst van grote groepen migranten de 'microsamenleving van autochtone bewoners' verdween.

Klein Kranenburg maakt dankbaar gebruik van de nostalgische mythe dat de Schilderswijk vóór de komst van migranten een stabiele en homogene wijk was, gekenmerkt door het bijna iconische 'touwtje uit de deur' (een foto daarvan siert de omslag van het boek) en een sfeer van 'met elkaar en voor elkaar'. De werkelijkheid was anders. In de jaren '20 en '30 bijvoorbeeld vormde de Schilderswijk nog een 'frontlinie van net gedrag'. In het grootste deel van de wijk omarmden bewoners het burgerlijk ideaal van de gevestigde samenleving. Tegelijk vormde het oudste en armste, oostelijke deel een enclave van afwijkend gedrag. Hier onderhielden burens nauw contact met elkaar, speelde het leven zich op straat af en golden lossere normen ten aanzien van seksualiteit, criminaliteit en tal van andere zaken.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond een meer homogene subcultuur. 'Nette' Schilderswijkers trokken weg naar de nieuwbouwwijken en voor hen in de plaats kwamen arme en 'sociaal-zwakke' gezinnen uit de gesaneerde krottenwijken in het Centrum. Buurtgroepen gingen letterlijk en figuurlijk de straat beheersen. Het 'straatje zitten', dat voorheen alleen in het armste deel van de wijk gebeurde, verspreidde zich vanaf de jaren '50 over (bijna) heel de wijk. Deze subcultuur was ook een tegencultuur. Juist het negatieve stigma dat de wijk in deze periode kreeg, zorgde ervoor dat Schilderswijkers hun afwijkende leefwijze gingen koesteren als een geuzenidentiteit. Meer en meer kwamen de Schilderswijkers met hun rug naar de buitenwereld te staan en werd diezelfde buitenwereld - en in het bijzonder officiële instituties zoals de gemeente en zeker de politie - als de vijand gezien. De 'met elkaar en voor elkaar' mentaliteit bestond wel, maar eindigde in de meeste gevallen aan het einde van de straat en was aan tal van regels gebonden. Bovendien, wie zich niet kon of wilde voegen naar de dominante normen van 'de straat' had het zwaar in de Schilderswijk. Uitsluiting, collectieve vernederingen en geweld waren vaak het lot van de buitenstaander.

Behalve de archieven van de gemeente, politie en lokale instanties baseerde Klein Kranenburg zich op de herinneringen van oud-bewoners. De interviews die hij afnam met bijna 80 van hen vormen een prachtbron vol mooie, aangrijpende en soms ook choquerende verhalen over het leven in de wijk. De levendigheid van de vele, woordelijk getranscribeerde, citaten is bovendien een fijne afwisseling op de wat droge (maar heldere) stijl van Klein Kranenburg.

'Samen voor ons eigen' is een boeiende, goed onderbouwde en grondige studie. De geïnteresseerde leek zal 349 pagina's Schilderswijk (excl. bijlagen en literatuurlijst) misschien wat teveel van het goede vinden. Dat zou jammer zijn, want dit boek biedt een fascinerende

inkijk in het verdwenen 'eigen cultuurtje' van een wijk die de meeste Hagenaars alleen uit de media kennen.

Diederick Klein Kranenburg, 'Samen voor ons eigen'. *De geschiedenis van een Nederlandse volksbuurt: de Haagse Schilderswijk, 1920-1985*, Hilversum (Diederick Klein Kranenburg / Uitgeverij Verloren) 2013, geïllustreerd, 419 pp., ISBN 978-90-8704-375-9, prijs 25 euro

Lex van Tilborg

Willem II – koning, kunst en catalogus

Eigenlijk moet je pas een catalogus van een tentoonstelling bespreken als je 'er al geweest bent'. Dat ik dat in dit Ledenbericht heb moeten omdraaien, komt door de eenvoudige reden dat het boek mij gewerd voordat ik naar Dordt kon afreizen en dit Ledenbericht een deadline kent. Zodoende over al het moois in het Dordrechts Museum, waar u tot midden juni welkom bent, slechts loftuitingen uit de tweede hand (prachtig gemaakte tentoonstelling over deze 'woest' collectionerende man, je waant jezelf even koninklijk te midden van de grootse verzameling). De tentoonstelling zal overigens ook te zien zijn in de Hermitage in St. Petersburg en in het Musée d'Art in de stad Luxemburg. Aldaar zal men in het 'historische' gedeelte van de catalogus veel van zijn gading vinden. Wij Nederlanders hebben echter de mooie biografie van Jeroen van Zanten, *Koning Willem II 1792-1849* uit 2013 tot onze beschikking en wie die gelezen heeft, kan dat historische deel met een redelijk gerust hart overslaan. Over het waarom hiervan kom ik later terug.

Wat betreft de 'plaatjes', de 'echte' catalogus dus, niets dan lof. Ik bladerde met veel plezier langs al het moois: schilderijen, meubels, beelden, paleizen, boeken en tekeningen. Een lust voor het oog en ook qua toegevoegde informatie (en typografie) prima. Willem II wist wat mooi was, liet zich ook uitstekend bij zijn (vele vele) aankopen leiden en gaf er (overigens) veel te veel geld voor uit, niet alleen in totaal - hij liet hoge schulden na toen hij onverwachts in Tilburg stierf - maar veelvuldig ook per stuk. Deze vorst was een impulsief man, getrouwd met een Romanov (in welke familie nu eenmaal een of meer roebels niet telden) en zich constant afzettend tegen zijn uiterst zuinige vader (wiens koningskroon van opgepoetst koper was). Daarnaast leed Willem niet alleen aan *Weltschmerz* maar benauwde zijn functie hem minstens eenmaal per dag dusdanig dat hij langs zijn kunst moest lopen om weer even op adem te komen. Dat laatste deed hij trouwens ook wel door allerlei affaires met vrouwen en - soms - mannen, maar dat is weer een ander verhaal. Met andere woorden: deze (tweede) helft van dit boek is in mijn ogen de 29,95 euro best waard!

En dan die andere, eerste helft, waarin Willem (en Anna Paulowna) na een inleiding, in zeven hoofdstukken in alle breedte wordt geduid. De kunstzin van Willem II door Jeroen van Zanten, de Romanovs en de Oranjes door Sergej Tomsinski, Koning-Groothertog Willem II door Bernard Woelderink, de kunstverzamelingen en het museum van Willem II door Ellinoor Bergvelt, Willem II's schilderijen in de Hermitage door Boris Asvarisjtsj, de paleisbouw van Willem en Anna in Brussel en Den Haag door Bob van der Laarse en meubels en siervoorwerpen in die paleizen door Paul Rem. Daartussendoor (een goed idee van de samenstellers) korte capita over de veiling

De Gotische Zaal in Den Haag met de schilderijenverzameling van koning Willem II

van de eeuw door Erik Hinterding, Anna en haar juwelen door Martijn Akkerman, een gedicht van Poesjkin door Henk Slechte (een van de redacteurs), de verzamelaar Pescatore door Gabriele Grawe, de kolonel De Ceva door Hugo Rijpma, de kunsthandel Nieuwenhuys (heel erg belangrijk geweest voor Willem) door Véronique Sintobin Dulick, nogmaals de paleizen van Willem en Anna door Henk Slechte en Oranje, Rusland en Tilburg door Ronald Peeters. Een fraaie waaier van informatie en stuk voor stuk deskundig en vaak aangenaam geschreven. De Held van Waterloo die zijn levenlang in generaalsuniform met Russische muts (hij kaalde al vroeg) liep, in Engeland studierend (hij sprak sindsdien Nederlands, als hij zich al daarin uitte, met een Engels accent) de gotiek ontdekte en in die stijl vooral in Den Haag geheel naar eigen inzicht paleis Kneuterdijk fors uitbouwde en eigenlijk bij het Catshuis een waanzinnig kasteel wilde bouwen (meer 'groten' deden zoiets toentertijd). In het boek is dit allemaal en meer te lezen, zoals - uiteraard - veel over zijn schilderijenverzamelingen, zijn liefde voor Tilburg waar hij een paleis liet bouwen dat nog net niet af was toen hij in 1849 stierf, en zijn (en Anna's) pronkzucht waardoor Den Haag opeens een stuk omhoog sprong qua aantrekkelijkheid. Willem was in tegenstelling tot zijn nurkse vader, een 'control freak' die dag en nacht arbeidde, aardig, charmant en uiterst toegankelijk - het is verbluffend te lezen hoe hij gewoon over straat liep en praatjes met mensen aanknoopte - en geen slechte echtgenoot, al leefden Anna en hij veelal gescheiden. Dat al die capita ook nog eens mooi en zinvol geïllustreerd zijn, is erg aangenaam.

Wat wringt er dan? Heel eenvoudig: de veelvuldig overlappende informatie die de diverse schrijvers geven. Dat zal enerzijds te wijten zijn aan het feit dat een aantal stukken niet specifiek voor deze catalogus zijn geschreven. Anderzijds heeft wellicht de tijd ontbroken om de twee redacteurs de gelegenheid te geven in de diverse teksten te wieden dan wel voorstellen daarvoor te doen. Het aantal keren dat ik moest lezen dat het Brusselse paleis van Willem en Anna in 1820 afbrandde (inclusief de meeste schilderijen en juwelen) is legio, om eens een voorbeeld te noemen. Deze verder zo fraaie catalogus moet dus zeker niet in één ruk uitgelezen worden, waartoe uw recensent eigenlijk wel gedwongen was. Op een gegeven moment slaat dan namelijk een zekere ergernis toe. En dat kan toch niet de bedoeling van de verder zo te prijzen samenstellers zijn geweest.

Sander Paarlberg en Henk Slechte (red.), *Willem II. De koning en de kunst*, WBOOKS 2014, Dordrecht, Luxemburg, ISBN (in Nederland) 978-94-625-8019-0, 335 blz., prijs 29,95 euro.

Diederick Cannegieter

Johan Antoni de Jonge (1864-1927)

De naam zal weinigen iets zeggen. Toch was hij een talentvol kunstenaar die schilderde en vooral tekende en aquarelleerde in de stijl van de Haagse School. Dat blijkt uit een tentoonstelling die nog tot 9 juni in Muzee Scheveningen te zien is. De aldaar geëxposeerde tekeningen en aquarellen zijn afkomstig uit de omvangrijke collectie van de Haagse kunstverzamelaar Fred Klomp. De bijbehorende publicatie is geschreven door Willemien de Vlioger-Moll en is in Muzee verkrijgbaar voor 15 euro.

Dagje uit op de Scheveningse pier

Johan studeerde rechten in Leiden, promoveerde en vestigde zich in 1889 als advocaat in Den Haag. Tijdens zijn studie volgde hij lessen aan de Haagse Tekenenacademie, later werd hij lid van het kunstenaarsgenootschap Pulchri Studio. In 1903 stopte hij met zijn werk als advocaat en werd kunstschilder. Zijn werk verkocht hij niet, het kunstenaarschap was voor hem dan ook meer een roeping dan een beroep. Hij vond zijn onderwerpen in de directe omgeving; met name het strandleven in Scheveningen had zijn voorkeur. De zonnige tafereeltjes geven een fraai beeld van de badplaats rond 1900. Daarnaast was hij een vaardig tekenaar van portretten en landschappen.

Michiel van der Mast

Nieuwe leden

Mevrouw R. van Ballueck-Jurgens, mevrouw M.B. Boon, mevrouw M.E. van Dijk-Kop, de heer en mevrouw C.J. Elzinga en M.A. Beumer-v.d. Peppel, mevrouw H. van Eesteren, de heer H. Huygens, de heer H. Jansen, de heer D. Juffermans, mevrouw I. Knijnenburg, de heer G.A. Koeze, de heer F. Koopman, mevrouw T. Koppenol, de heer en mevrouw R.J.J. de Lange en E. Keus, de heer P. Reinders, de heer en mevrouw C. Robbe en A.J. Gielbert, mevrouw M. Verhagen-Metman, de heer R.J.F. van der Wal, de heer R. Willems en de heer P. van Zanten.

Het bestuur van Die Haghe is als volgt samengesteld:

Voorzitter
drs. F.A. Wijsenbeek

Secretaris
drs. P. de Kieft
tel: 070-3834762

Penningmeester
ir. E.B. de Vries

Leden
mw. drs. W. Goudswaard
mw. Ph.A.M. Swenker
drs. L.A.F.H. van Tilborg
R.P.H. Wubbels

Secretariaat
Ursulaland 61
2591 GT Den Haag
e-mail: p.kieft@planet.nl

Financiën
Storting op giro 71791
(IBAN:
NL49 INGB 0000 0717 91)
t.n.v. Geschiedkundige Vereniging
Die Haghe

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden
ir. E.B. de Vries
Margrietstraat 9
2555 PT Den Haag
ebdevries@xs4all.nl

Redactieadres Ledenbericht
Balistraat 32
2585 XT Den Haag
e-mail: m.vandermast@tiscali.nl

Redacteur Ledenbericht
drs. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:
www.haagsegiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe
Voor aanwijzingen auteurs en inzenden van kopij:
V.L.C. Kersing, Dienst Stadsbeheer Afdeling Archeologie,
Postbus 12651, 2500 DP Den Haag,
tel. 070-3536633, e-mail victor.kersing@denhaag.nl

Contributie/Opzegging
Bij opzegging van het lidmaatschap in de loop van het verenigingsjaar blijft de contributie voor dat jaar verschuldigd. Zie Statuten op website Die Haghe.